

UPPHOVSRÄTT OCH ALLMÄNNING

Siv Wold-Karlsen

Artikelförfattaren är kritisk till att artiklar ur bis görs tillgängliga på Globalarkivet inom ramen för Creative Commons, men inte utesluter kommersiell bearbetning och användning. Siv drar parallellen med friskolornas utnyttjande av gemensamma kommunala biblioteksresurser och Sverigedemokraternas utnyttjande av Mikael Wiehes "Flickan och kråkan". Hon vill värna om sin individuella upphovsrätten och läsarnas rätt till originaltexten

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

BiS har beslutat att bis-artiklar ska publiceras i Globalarkivet enligt Creative Common Erkännande-Dela Lika.

Erkännande-Dela Lika är ett av flera möjliga upphovsrättsavtal under Creative Commons. Det är ett avtal som inte skiljer mellan kommersiellt och icke-kommersiellt bruk av texterna, samtidigt som det tillåter textbearbetningar. Det enda som är kvar av upphovsrätten är upphovspersonernas rätt (eller tvång) att skylta med sina namn under mer eller mindre kreativa textbearbetningar.

Vad är då kvar av allmanningen, the Commons, i konstruktionen Creative Common Erkännande-Dela Lika?

Ingenting alls, eftersom man inte skiljer mellan kommersiellt och icke-kommersiellt.

Allmänningar har funnits till alla tider och överallt, och gemensamt för dem, det som gör allmänningar till allmänningar, är att de inte är kommersiella och profitorienterade.

Allmanningen baserar sej inte på privat egendomsrätt utan på kollektivt och ansvarsfullt bruk av gemensamma resurser.

För att allmanningen ska kunna överleva, måste den skyddas från exploatering och vinstintressen. Det gäller alla allmänningar. Inte bara natur- och jordallmänningar utan också kultur- och ordallmänningar - som till exempel offentliga bibliotek. Om detta kan vi läsa bland annat i bis.

"Folkbibliotekets tjänster omvandlade till vinst"

I bis 2001:1 berättar Cay Corneliuson om hur det gick till när biblioteket, där hon arbetade, fick besök av två lärare från en närbelägen friskola.

Friskolan har inte, och tänker inte skaffa sej ett skolbibliotek. De anser att folkbiblioteket är deras skolbibliotek, och nu tömmer de historiehyllan. 50 böcker var tar de med sej, på långtidslån.

Visst finns det kommunala skolor som heller inte sköter sina bibliotek, skriver Cay Corneliuson:

Men tidigare har vi alla befunnit oss i samma kommunala ekonomi; huvudsaken har ändå varit att böckerna nått barnen. Nu är det två olika ekonomiska system som möts.

I det nykomna ekonomiska dubbelsystemet betalas företagets vinster via skattsedeln, och det är fritt fram för friskolebolagen att plundra biblioteksallmanningen.

Cay Corneliuson avslutar sin artikel så här:
Samarbetet folkbibliotek/friskola måste regleras om skattepengarna ska hamna rätt.

"Bidrag på lika villkor"

I bis 2006:2 skriver Arwid Lund om Creative Commons och om kritiken mot termen 'icke-kommersiell':

det är oklart vad termen 'icke-kommersiell' betyder juridiskt. Ska exempelvis friskolor med kommersiella syften inte få använda resurser som kommunala skolor kan använda fritt?

Termen 'fristående skolor' (ofta förkortad till friskolor) infördes 1982 som samlingsnamn för alla skolor med annan huvudman än stat-kommun. De hade länge kunnat få offentliga bidrag, men förutsättningen var att de fristående också bidrog till det allmänna.

Framförallt handlade det om att visa på ett pedagogiskt mervärde: att friskolorna utvecklade alternativa pedagogiker som också kom den stora skolallmanningen till godo.

Efter valsegern 1991 föreslog Bildt-regeringen att alla friskolor ska ha en generell rätt till offentliga bidrag, och eftersom förslaget gick genom, försvann kraven på ett pedagogiskt mervärde.

Kvar blev drivkrafter som en ständigt ökande segregation och en ständigt ökande profit.

2006 började den socialdemokratiska regeringen utreda om det vore möjligt att stoppa friskolornas vinstutdelning, men i och med den borgerliga alliansens valseger 2006, stoppades utredningen.

Inför valet 2010 vill också alliansen utreda: Dåliga friskolor, friskolor som tar ut så mycket i vinst att skolverksamheten och eleverna blir lidande, skulle kanske möjligen kunna straffas med ett tidsbegränsat förbud mot vinstutdelning.

Det enda riksdagsparti som vill ha ett principiellt förbud mot vinstintressen i skolan, är Vänsterpartiet. De övriga tycker tydligen, liksom förespråkarna för Creative Common-Dela Lika, att man inte ska göra skillnad mellan kommersiell och icke-kommersiell verksamhet, utan ge alla 'bidrag på lika villkor'.

Kreativ och förädlade bearbetning

Den 3 augusti 2010 presenterade Piratpartiet sitt valprogram i tre delar: Integritet, kultur och kunskap.

Den ideella upphovsrätten fungerar i stort sett bra, tycker Piratpartiet, men vill uppmuntra till mer förädlade bearbetning av originaltexter. *Det betyder till exempel att vem som helst skulle kunna ändra i denna text så att den till exempel stöder Sverigedemokraterna - men fortfarande ha mitt namn under*

Så skriver Karl-Erik Tallmo i Svenska Dagbladet, 5 augusti 2010, i en artikel där han gör en kritisk genomgång av Piratpartiets valprogram.

Den 8 augusti 2010 håller Jimmie Åkesson sitt sommartal i Sölvesborg, och i samband med det presenterar Sverigedemokraterna sin bearbetade och förädlade version av Mikael Wiehes text 'Flickan och kråkan'. Originaltextens 'Mitt hopp är en skadeskjuten kråka' har ändrats till 'Vårt land är en skadeskjuten kråka'.

"Wiehes dystra slutformuleringar om att allting redan är försent förändrades i en mera hoppfull riktning" - skriver Sverigedemokraterna på sin hemsida, och Linus Bylund, som står för bearbetningarna, kommenterar:

Den smärre förändring som jag gjorde av texten förändrar inte på något sätt det grundläggande budskapet i sången. Om något så gör det budskapet mer positivt och hoppfullt.

På sin hemsida skriver Globalarkivet att bearbetningar aldrig får ändra 'verkets karaktär'. Men vem avgör om 'verkets karaktär' och 'grundläggande budskap' har ändrats? Är det upphovspersonen (Wiehe) eller bearbetaren (Bylund)?

Och hur kan en upphovsperson ens veta om och hur en text har bearbetats om man gått med på ett avtal som a priori tillåter bearbetningar?

Enligt den vanliga upphovsrätten kan Mikael Wiehe åtminstone säga nej tack till att ha sitt namn under Sverigedemokraternas version av 'Flickan och kråkan'. Enligt Creative Commons Erkännande-Dela Lika verkar det vara närmast omöjligt, åtminstone i praktiken.

Creative Commons och copyright-traditionen

Bearbetningar kan bli fel av många olika orsaker: illvilja, likgiltighet, okunskap, missförstånd ... eller att man helt enkelt aldrig fattat det där med en ideell upphovsrätt.

Creative Commons har sitt ursprung i USA och i en anglo-amerikansk copyright-tradition med liten förståelse för att upphovsrätten kan omfatta något annat än kommersiella intressen. Idag är det den kommersiella upphovsrätten som dominerar, inte bara i det mediamäktiga USA utan också på global nivå och i organisationer och avtal som WTO och TRIPS, där ideell upphovsrätt är ett okänt begrepp.

Den ideella upphovsrätten är förstås heller ingen okomplicerad skapelse. När den presenterades 1793, under franska revolutionen, var det som en lag till skydd för geniets rättigheter, och under romantiken utvecklades geni-begreppet parallellt men upphovsrättsbegreppet.

Idag har geni-begreppet falnat, men den ideella upphovsrätten utvecklas, och jag tycker den är värd att försvara.

Karl-Erik Tallmo har, bland annat i polemik med Piratpartiet, pekat på sambanden mellan yttrandefrihet och upphovsrätt:

- yttrandefriheten ger oss rätt att yttra oss
- upphovsrätten säger att ingen har rätt att förvanska våra yttranden.

Det här är viktigt, också och inte minst för dem som tar del av yttranden, till exempel läser en bearbetad bis-artikel.

Det personliga är politiskt

För några år sedan blev jag ombedd att skriva en artikel om svensk-nordisk biblioteksersättning och konflikten mellan den och EU-kommissionens Public Lending Right direktiv från 1992.

Att jag fick frågan berodde på att jag hade skrivit några bis-artiklar om biblioteksersättningar och PLR-direktivet, och det var den italienska biblioteksgruppen 'Non pago di leggere' (Jag betalar inte för att läsa) som ville ha artikeln.

Min italienska är endast passiv, så jag skrev, så gott jag nu kunde, en artikel på engelska, skickade den till Italien och bad om kommentarer, frågor och förslag till ändringar och förbättringar.

Något svar fick jag inte, men efter sju sorger och nio bedrövelser samt rätt höga telefonräkningar, visste jag att Non pago di leggere-gruppen hade gett artikeln till 'Biblioteche Oggi' (Bibliotek idag) en tidskrift som ägs av förlaget 'Editrice Bibliografica'.

Tidskriften definierar sej som kommersiell och praktiserar en rätt häftig copyright-politik: Så snart Biblioteche Oggi publicerar något, lägger man samtidigt beslag på hela upphovsrätten.

Artikeln jag skrivit hade översatts till italienska, och översättaren hade, precis som jag, inte fått någon betalning.

Att jag skulle få betalt för artikeln hade aldrig varit aktuellt. Jag hade inte ens tänkt tanken, men jag hade nog tänkt mej att artikeln skulle publiceras i något bis-liknande. Nu hade den istället hamnat i en kommersiell tidskrift med monopolistisk upphovsrättspolitik.

Det visade sej också att översättaren hade missförstått hur kriterierna för nordisk biblioteksersättning har ändrats samt blandat ihop Författarfonden och Författarförbundet.

Lätt begripliga misstag, som kanske delvis berodde på min dåliga engelska. Men framförallt fel och missförstånd som lätt kunde rättats till, om man bara hade kontaktat mej.

Istället agerade man som om det funnits ett Creative Commons Erkännande-dela Lika-avtal, alltså ett avtal där bearbetare-översättare aldrig behöver ta kontakt med uphovspersonerna.

Om man hade kontaktat mej, hade vi kanske gemensamt kunnat ändra och bearbeta på ett sätt som gjort artikeln mer begriplig och intressant för eventuella läsare.

För det är inte alltid helt enkelt att överföra en text från ett språkområde och ett socialt sammanhang till ett annat. Det kan behövas både bearbetning och samverkan.

Att då välja ett avtal som a priori säger nej tack till samarbete, verkar rätt kontraproduktivt.

bis #3 2010

Nu har BiS, för tidskriften bis och dess skribenter, valt ett Creative Commons-avtal där man på förhand avsäger sig alla kontakt- och samarbetsmöjligheter.

Varför detta, när det nu faktiskt finns andra och vettigare Creative Commons-avtal?

Den enda förklaringen verkar vara att man har satt 'effektiv informationsspridning' framför allt annat. Informationen må vara missvisande och obegriplig - det viktiga är att den sprids, och att det går så snabbt som möjligt.

Den heliga effektiva informationsspridningen

Själv lyckades jag till sist få kontakt med översättaren, och tillsammans lyckades vi få till en någorlunda hyfsad italiensk version av den engelska ursprungstexten.

Nu återstod endast Biblioteche Oggis copyright-politik. Också här hade jag velat samarbeta med översättaren, och jag föreslog att vi skulle låta publicera artikeln under copyleft. Översättaren ville inte ha med saken att göra, och Biblioteche Oggi sa tvärt nej: Som kommersiell tidskrift kunde de inte publicera under copyleft, men de föreslog:

Jag skulle behålla upphovsrätten och Biblioteche Oggi skulle, parallellt med pappersutgåvan, lägga ut artikeln på internet, fritt tillgänglig för alla.

Och så fick det bli.

Jag visste, och vet fortfarande inte så mycket om hur copyleft fungerar, men copyleft låter ju bra - ungefär som Creative Commons-Dela Lika.

Mina långdragna konflikter med uppdragsgivarna gjorde att publiceringen blev ett tidskriftsnummer försenad, och att artikeln inte kunde spridas på det årliga biblioteksmötet.

Uppdragsgivarna var upprörda: Med mitt tjafs om översättningsfel och upphovsrätt hade jag förhindrat en 'maximal informationsspridning'. Hur kunde jag!

'Maximal informationsspridning' är ett begrepp hämtat från Globalarkivets argumentation för Creative Commons-varianten Erkännande-Dela Lika. Det är det mest generösa, och därmed också det bästa upphovsrättsavtalet.

Att istället välja en Creative Commons-modell som skiljer mellan kommersiellt och icke-kommersiellt och dessutom ger möjlighet till kontroll och samarbete omkring översättningar och andra bearbetningar, stämplas som ogeneröst, eftersom det 'medger mindre effektiv informationsspridning'..

Detta enligt Globalarkivet, och, antar jag, enligt BiS och beslutet som togs på årsmötet 2010.

Själv är jag en ogin typ som inte vill ge ifrån mej den ideella upphovsrätten, och jag är heller inte trakterad av BiS-erbjudandet om individuella avtal. Så här står det i bis 2010:1:

Artiklar i bis publiceras i efterhand som pdf-filer på BiS hemsida och i Globalarkivet enligt Creative Commons Erkännande-Dela Lika - om inget annat avtalats.

Jag anser att upphovsrättsfrågor måste lösas på en kollektiv nivå, och därför är jag mot individuella upphovsrättsavtal av samma skäl som jag är mot individuell lönesättning. Upphovsrätt, liksom arbetsrätt, handlar om hur samhället ska se ut. Hur olika individer och kollektiv ska kunna samexistera och interagera på någorlunda rimliga villkor.

Ett kollektiv både Globalarkivet och BiS verkar ha glömt bort, är läsarna och vår rätt att veta vad det är vi läser: Varifrån det kommer, hur det har bearbetats och av vem.

Gärna beslut, men först en rejäl diskussion

I augusti 2009 meddelade piratpartisterna att de skulle ställa upp i valen 2010, och i bis 2009:3 kommenterar Ingrid Atlestam Piratpartiets politik:

De frågor som Piratpartiet driver är mycket angelägna för biblioteken och borde toppa biblioteksdebatten. Piratpartiet lyfter fram problemen, men lösningarna tål att diskuteras, så gör det!

Beslutet om ett Creative Commons-avtal för bis-materialet vore väl ett utmärkt tillfälle att diskutera upphovsfrågor konkret och generellt. Så har det inte blivit. Istället har vi fått ett beslut utan någon märkbar diskussion.

Men som det står i de norska fjällvettreglerna: Det et ingen skam å snu (= vända, vända om)

Så skulle inte BiS kunna backa ett par steg, och med utgångspunkt i de olika Creative Commons-avtalen börja en rejäl upphovsrettsdiskussion?

En diskussion som kunde omfatta även bibliotekens upphovsrettspolitik. För vad händer när biblioteken via licens-avtal avsäger sig rätten att äga och kontrollera sina egna samlingar? Och istället för att garantera fri tillgång för alla, börjar fungera som handlangare för en maktfullkomlig copyright-industrif?

Göteborg, 4 september 2010

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Creative Commons-licenser befrämjar kollektivt skapande! Globalarkivet svarar Siv Wold-Karlsen

Arwid Lund och Anders Jensen-Urstad

Vi tolkar det som att Siv Wold-Karlsen har fyra viktiga punkter, som vi går igenom var och för sig.

1. Allmänningar är ickekommersiella och Erkännande-Dela Lika gör inte skillnad mellan ickekommersiellt och kommersiellt.

Det kan argumenteras för att en typ av allmänning, den som på engelska kallas för "the public domain", är fri från ägarskap i bemärkelsen fri från upphovsrett. Liberaler är splittrade i sin syn på det immateriella ägandet (är det en äganderätt eller ett artificiellt monopol?), men utifrån en vänstersynpunkt borde det kunna gå att se det som en variant på det privata ägandet – som alltså är frånvarande inom public domain. Problemet med denna form av allmänning, som ägs av alla eller ingen, är emellertid att den är öppen för kommersiellt exploaterande. Minns Disneys tillägnande inhägnande av gamla folksågor i varuformen.

Allmänningar finns dock även i andra former och omfattar även kollektivt skapande i nuet. Det är denna form av allmänningar som nobelpristagaren Elinor Ostrom har forskat om. När det gäller kollektivt skapande inom allmänningens form på det digitala området har Creative Commons licenser varit avgörande för att skydda det allmänna. På ytan är det sant att Creative Commons Erkännande-Dela Lika inte gör skillnad mellan kommersiellt och ickekommersiellt i sina villkor för bearbetningar av det licenserade verket. På ett djupare plan innebär licensen dock att den som sprider verket, eller en bearbetning av verket, är tvungen att använda samma licensvillkor.

Det som ur en vänsterståndpunkt kan vara bra med att inte skilja kommersiellt från ickekommersiellt är att dessa bearbetningar om de fogas in i andra sammanhang, tvingar dessa sammanhang att släppa all information fri under samma licens. "Dela Lika" fungerar därvidlag som ett öppnande virus i en tid där intellektuell egendom stänger allt fler dörrar runt informationen.

Nyliberaler försöker möta ett sådant informationsöppnande projekt med nya affärsmodeller som bygger på annonsintäkter och liknande, andra liberaler som är positiva till projektet ser fördelarna utifrån yttrandefrihetsperspektiv, medan den allra största massan av dem känner sig och sina traditionella affärsmodeller hotade och ropar på stärkt upphovsrett. Utifrån ett vänsterperspektiv finns det såväl en frigörande potential som möjligheter till ökad exploatering med projektet.

Den frigörande potentialen finns i att privata aktörer blir allt mer

beroende och styrd i sina affärsmodeller av frivilligt, och i allt fler sammanhang kollektivt, skapande inom allmänningar som möjliggörs av just den licens vi här talar om. Att licensen tillåter kommersiellt användande gör att en fraktion av kapitalet bidrar till att göra den kapitalistiska ekonomin beroende av frivilligt, självorganiserat och kollektivt arbete i allmänningens form. Möjligheten till ökad exploatering finns i att verksamheter som tidigare genererat lön eller försäljningsintäkter, två mycket olika saker, kan möta allt hårdare konkurreras av samma frivilliga produktion inom allmänningens form.

Här finns alltså ett val att göra. Defensiv facklig kamp (i många fall för artister som lever på att sälja sina varor snarare än sitt arbete) eller en offensiv kamp för en ökad socialisering av såväl skapande som ägande. Världsbiblioteket har valt det senare, men det är ett val som också förpliktigar till ett aktivt politiskt deltagande i framtidens nya former av klasskamp.

2. Verkets karaktär och bearbetningar som kränker verkets karaktär - hur avgöra?

Enligt den vanliga upphovsrätten kan Mikael Wiehe åtminstone säga nej tack till att ha sitt namn under Sverigedemokraternas version av 'Flickan och kråkan'. Enligt Creative Commons Erkännande-Dela Lika verkar det vara närmast omöjligt, åtminstone i praktiken.

Rätten att bli angiven som uphovsperson (eller ej) är, liksom rätten att inte få sitt verk förvanskat, en av de så kallade ideella rättigheterna i uphovsrätten: "Ett verk må icke ändras så, att uphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränkes; ej heller må verket göras tillgängligt för allmänheten i sådan form eller i sådant sammanhang som är på angivet sätt kränkande för uphovsmannen." (Upphovsrettslagen 1 kap 3 §)

Till syvende och sist är det en domstol som avgör huruvida den ideella rätten kränkts. Högsta domstolen uttrycker det så här (NJA 2008 s 309):

"Frågan om ändringarna kan anses ha kränkt uphovsmännens litterära eller konstnärliga egenart skall bedömas med utgångspunkt från vilken verkan ändringarna kan sägas ha på respektive verks integritet och på uphovsmannens personlighet sådan den kommit till uttryck i verket i fråga."

Dessa ideella rättigheter går inte att tala avtala bort i Sverige och påverkas inte av Creative Commons-licenserna, vilket även uttrycks i licenstexten: "Upphovsmannen ideella rättigheter påverkas inte av dessa Licensvillkor." (Enligt CC-licensen måste man också ange

hur man använt ett verk i ett bearbetat verk.) Wiehes möjligheter att få Sverigedemokraterna fällda torde således inte påverkas av CC-licensiering och diskussionen som uppstår kring ett sådant provande kan vara vitaliserande på många olika vis.

3. Svårare att påtala fel

Det är inte lättare att kontakta och samarbeta bara för att man måste be om författarens tillstånd för att överhuvudtaget göra något. Tvånget leder i slutändan ofta till att man inte orkar översätta eller bearbeta en text som därmed inte blir spridd. Erkännande-Dela Lika möjliggör bearbetningar utan att fråga om lov och visst kan det bli fel ibland, men kommunikationen underlättas och licensen hindrar heller ingen från att ta kontakt med ursprungsförfattaren bara för att licensen inte kräver det. Dessutom kan vem som helst som upptäcker felaktigheter i exempelvis en översättning själv korrigera dessa och sprida en förbättrad version. Man behöver heller inte utgå från ont uppsåt.

4. Creative Commons för kampen mot upphovsrätten på en individuell nivå; Wold-Karlsen tycker att kampen och lösningarna ska vara kollektiva.

Vi håller egentligen med på den här punkten, men det är inte så enkelt. Creative Commons bygger på liberala och individualistiska lösningar som inte kommer att lösa de problem som upphovsrätten som samhällsomfattande system skapar. Det behövs kollektiv kamp och politiska reformer på samhällslevelle nivå. Problemet med upphovsrätten är dock för akut för att bara lämnas till en kollektiv kamp som är i sin linda; vi behöver också göra något i nuet. Eftersom upphovsrätten är individuell måste vi på kort sikt även använda oss av detta reformistiska och individualistiska perspektiv (som dock blir rätt kollektivt om man betänker de hundratals redigeringarna av en post i Wikipedia). Den rörelse för fri kultur som håller på att bildas innehåller dock embryon till radikalare och mer kollektivt inriktad kamp.

Inom den allt mer populariserade kulturproduktionen förändras exempelvis fan production, peer production (i bland annat Wikipedia) och utbytet inom fildelningsnätverken samtidigt, på kollektiv nivå, våra föreställningar kring upphovsrätten och det privata ägandet av intellektuell egendom.

*

Ansvar mot läsarna

Siv Wold-Karlsen svarar

"visst kan det bli fel ibland, men kommunikationen underlättas"

I början av 1970-talet kom det ut en svensk version av Simone de Beauvoirs bok "Det andra könet". Eller rättare sagt: Ungefär två

tredjedelar av den, resten hade censurerats bort, och det skulle dröja till 2002 innan hela boken kom i svensk översättning.

Censur pågår, och det händer fortfarande att svenska barnbokförfattare går med på att få sina böcker censurerade, i utbyte mot att bli publicerade i det stora utland.

Som läsare blir jag förbannad och förvånad. Hur kan en översättare förmå sej att utöva censur, och hur kan en författare gå med på det?

Hur kan man vara så svekfull mot sej själv, sin text, sin publik och det offentliga samtalet?

Jag anser att en ideell upphovsrätt värd namnet inte bara ger upphovspersonen rättigheter utan också ett ansvar gentemot eventuella läsare.

När Världsbiblioteket, Creative Commons och Upphovsrättslagen pratar ideell upphovsrätt, lyser läsarna med sin frånvaro. Här handlar det uteslutande om eventuella kränkningar av upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart, och till syvende och sist är det en domstol som avgör om det handlar om kränkningar eller inte.

Jag vill ogärna överlåta upphovsrätten åt juridiken. Jag anser att upphovsrätsfrågor framförallt är social-politiska frågor, och att de bör behandlas som sådana. Åtminstone i ett biblioteks- och vänstersammanhang som BiS och Världsbiblioteket.

Själv har jag inget litterärt-konstnärligt anseende och egenart, och det enda jag försöker argumentera för, både som läsande och skrivande, är en smula intellektuell hederlighet och ansvars känsla.

Jag vet inte riktigt vad jag tycker om det Sverigedemokraterna har gjort med Wiehes text, men jag är övertygad om att vi borde diskutera det, och inte skyffla över det på domstolarna.

Hur är det rimligt att behandla egna och andras texter?

Finns det något som är bra med upphovsrätten, och är den, som Arwid Lund och Anders Jensen-Urstad skriver, individuell?

Nog finns det verk med flera upphovspersoner - medförfattare, illustratörer, översättare - och möjligheter för en mer kollektiv upphovsrätt har väl diskuterats, bland annat inom WIPO?

Omkring 1980 inleddes ett veritabelt korståg mot allmänningen och för en rent kommersiell upphovsrätt, en ständigt expanderande intellektuell äganderätt (IPR).

Med TRIPS och ACTA har man kört över WIPO och tredjevärlden-länder, och IPR-lobbyn påverkar troligen våra dagliga liv mer än vad Wikipedia och fildelning gör.

Den har ändrat på upphovsrätten, men också på äganderätten: Det viktiga, för allmänheten, är inte att äga, men att ha tillgång till - hävdar IPR-förespråkarna, och i enlighet med denna sanning har offentliga bibliotek etablerat seg som gratisarbetande distributörer för företag som eLib. Samtidigt fungerar biblioteken som formidabla transfereringssystem och för över pengar från det allmänna till privata företag.

Så - vad göra?

I samband med valet fick jag veta att Miljöpartiet, i sitt kulturprogram, föreslår att den ekonomiska upphovsrätten inte längre ska vara något som automatiskt tillkommer upphovspersoner, utan något man måste söka, och söka om igen med jämna mellanrum. Den ideella upphovsrätten ska upprätthållas medels valfri Creative Commons licens.

Vänsterpartiet har sedan september 2009 på gång ett förslag om "Digitala bibliotek". Något förenklat handlar det om att lösa alla fildelningskonflikter medels en utvidgat statlig biblioteksersättning.

Och nu vet jag också att Världsbiblioteket, utifrån en klasskampanalys, föreslår att fackligt arbete ska ersättas av gratisarbete. Tanken är att delar av den kapitalistiska ekonomin då blir beroende av frivilligt, självorganiserat och kollektivt arbete i allmänningens form, och en förutsättning för att strategin ska lyckas är ett aktivt politiskt deltagande i framtidens nya former av klasskamp.

Nog är det förslag som tål att diskuteras, och Författarförbundet vore väl en intressant diskussionspartner.

Diskussionen fortsätter med nya inlägg i bis nr 4. Välkommen att reagera du också! Manusstopp 15 dec.

